

พระราชอัจฉริยภาพด้านสถาปัตยกรรม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักถึงความสำคัญของงานสถาปัตยกรรมไทย ในด้านความงดงาม ประณีต และเป็นงานที่สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญของชาติและบ่งบอกถึงความเจริญด้านจิตใจของคนไทย ถือเป็นงานศิลปวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าและได้สืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมมาเป็นเวลาอันยาวนาน ความสนพระราชหฤทัยของพระองค์ในด้านสถาปัตยกรรมนี้ ได้ยังประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองและประชาชนของพระองค์อย่างไพศาล รวมทั้งได้เกื้อหนุนต่อพัฒนาการของงานศิลปะและสถาปัตยกรรมไทยอย่างยิ่งทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพด้านสถาปัตยกรรมไทยของพระองค์อย่างแท้จริง

1 โครงการด้านสถาปัตยกรรมไทย

1.1 พระอุโบสถวัดพระราม๘ กาญจนาภิเษก กรุงเทพมหานคร

1.2 พระอุโบสถวัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา

1.3 พระเมรุมาศ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่๗ ณ ท้องสนามหลวง

1.4 ศาลหลักเมือง กรุงเทพมหานคร

1.5 ศาลสมเด็จพระนเรศวร จังหวัดหนองบัวลำภู

1.6 พระอุโบสถวัดพุทธประทีป กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ

โครงการด้านสถาปัตยกรรมไทย

โครงการด้านสถาปัตยกรรมไทยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานพระราชดำริและพระบรมราชวินิจฉัยมีอยู่หลายประเภท ที่สำคัญได้แก่งานสถาปัตยกรรมไทยใน พระบรมมหาราชวัง ซึ่งพระองค์ได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างเรือนดิน ซึ่งเป็นหมู่เรือนไทย ในบริเวณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เพื่อเป็นการรักษาแบบฉบับของศิลปะ และเพื่อเผยแพร่งานด้านสถาปัตยกรรมไทยให้แก่พระราชอาคันตุกะที่ได้มีโอกาสเข้าเยี่ยมชมสถานที่ดังกล่าว

นอกจากนี้ก็มีงานสถาปัตยกรรมไทยอันเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนาและอาคารสาธารณะอื่นๆ พระราชกรณียกิจและความสนพระราชหฤทัยต่องานสถาปัตยกรรมไทยนี้ ซึ่งในการที่ทรงมีพระราชดำริและพระราชวินิจฉัยงานด้านสถาปัตยกรรมไทยนั้น จะทรงเน้นทั้งด้านการใช้สอย สัตว์ส่วนและรูปทรง ตลอดจนส่วนประดับประดาตกแต่งต่างๆ พระราชทานแก่บรรดาสถาปนิกที่

ถวายงานรับใช้พระองค์ท่าน ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความชำนาญ อีกทั้งพร้อมไปด้วยวิบุลยและคุณวุฒิในงานสถาปัตยกรรมไทยทั้งสิ้น

ตลอดระยะเวลา ๖๐ ปี ของการครองราชย์ด้วยพระเกียรติยศอันสูงส่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงประกอบพระราชกรณียกิจด้านสถาปัตยกรรมไทยในโครงการต่างๆ หลายประเภท ได้แก่ งานสถาปัตยกรรมไทยในพระบรมมหาราชวัง และพระตำหนักต่างๆ งานสถาปัตยกรรมไทยที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และงานสถาปัตยกรรมไทยประเภทอื่นๆ ตัวอย่างของโครงการเหล่านั้น ได้แก่ [พระมหาธาตุเจดิมหาราชรัทธา วัดไทยกุสินารามเจดิมหาราช](#) สาธารณรัฐอินเดีย แล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๗

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยประกอบภาพฝีพระหัตถ์ โดยพระราชทานกลับมาที่ผู้ออกแบบและดำเนินการต่อมาจนแล้วเสร็จ อีกทั้งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมสารีริกธาตุกลับสู่แดนพุทธภูมิ และเสด็จพระเจ้า เพื่ออัญเชิญไปประดิษฐานในพระธาตุเจดีย์ ที่ได้รับสั่งแก่ผู้ใกล้ชิดว่า “เจดีย์ของเรา”

ทั้งนี้แนวความคิดในการออกแบบตามพระราชดำริ จะมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมแบบไทย ซึ่งประสมประสานลักษณะเด่นของสถาปัตยกรรมธาตุเจดีย์ที่ปรากฏในประเทศไทยมาแต่ครั้งโบราณ ซึ่งเมื่อสถาปนิกผู้ถวายงาน ได้จัดทำแบบร่างพระธาตุเจดีย์เพื่อทูลเกล้าฯ ถวาย พระองค์ได้ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยและพระราชทานลายพระหัตถ์ในรูปแบบมายังสถาปนิกผู้ถวายงาน เพื่อปรับปรุงรูปแบบทูลเกล้าฯ ถวายทอดพระเนตรจนเป็นที่พอพระราชหฤทัย

การอนุรักษ์ [พระพุทธรัดนสถาน](#) บริเวณสวนศิवालีย์ เขตพระราชฐานชั้นกลาง ในพระบรมมหาราชวัง แล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๗ ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งถึงแนวทางแก้ไขภาพจิตรกรรมฝาผนังพระพุทธรัดนสถานว่า “คติช่างไทยแต่โบราณ จะกำหนดภาพเขียนให้มีความสัมพันธ์กับประวัติและความสำคัญของอาคาร แนวศิลปกรรมและการใช้สีขัดแย้ง กับภาพจิตรกรรมตอนบนที่เขียนเมื่อครั้งรัชกาลที่๔ อันเป็นการเขียนภาพแบบไทยประเพณี สมควรรักษาแนวคิด ของช่างโบราณ” พระพุทธรัดนสถานเป็นอาคารที่มีลักษณะสถาปัตยกรรมในสมัยรัชกาลที่ ๔ การปรับเปลี่ยนจิตรกรรมฝาผนัง ก็ ควรจะต้องสอดคล้องกลมกลืนกับภาพตอนบนด้วย

พระอุโบสถวัดพระราม๕ กาญจนภิเษก กรุงเทพมหานคร

พระอุโบสถวัดพระราม๕ กาญจนภิเษก กรุงเทพมหานคร แล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐ ด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มีพระราชประสงค์ให้ พื้นที่บริเวณบึงพระราม๕ กรุงเทพมหานคร เป็นเมือง ดังอย่างของชุมชนที่มี บ้าน วัด โรงเรียน ตามหลักของ “บวร” ในการประสานความ

ร่วมมือร่วมใจกันในการ พัฒนาชุมชนให้บังเกิดความเจริญยิ่งขึ้น ทั้งนี้แนวคิดตามพระราชดำริเมื่อ สถาปนิกผู้ถวายงานได้นำแบบพระ อุโบสถขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย พระองค์มีรับสั่งให้ย่อขนาดของ พระอุโบสถลง เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของชุมชน โดยรอบ ทั้งนี้พระอุโบสถได้รับการออกแบบ ด้วยสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย โดยได้เค้าโครงมาจากพระอุโบสถ วัดพระปฐมเจดีย์ วัดพระราม ๙ กาญจนาภิเษก เป็นพระอารามหลวง เป็นวัดประจำรัชกาลที่ ๙ ปัจจุบันได้กลายเป็นวัดต้นแบบของ การพัฒนาชุมชนเมืองอย่างสมบูรณ์

พระอุโบสถวัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา

พระอุโบสถวัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา เริ่มสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐ แล้ว เสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๘ ทรงมีกระแสพระราชดำริสขณะเสด็จฯ เพื่อทรงประกอบพิธีทางศาสนา ตามขัตติยราชประเพณี เนื่องในวันวิสาขบูชา ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๓ ว่า “ตั้งใจมานมัสการหลวง พ่อพุทธโสธรนานแล้ว ทำไมไม่สร้างพระอุโบสถแบบนี้ ไม่ สมเกียรติหลวง พ่อพุทธโสธร ให้ ปรับปรุงแก้ไขเสียใหม่” แนวความคิดในการออกแบบตามพระราชดำริ ได้เน้นการประยุกต์รูปแบบ ที่ไม่อิงตามแบบแผนของเขต พุทธาวาสทั่วไป ด้วยการรวมพระอุโบสถและพื้นที่ใช้สอยส่วนอื่นๆ เข้าเป็นอาคารหลังเดียวกันซึ่งเป็นแนวทาง การออกแบบสถาปัตยกรรมสมัยรัชกาลที่ ๕

พระเมรุมาศ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีใน รัชกาลที่๗ ณ ท้อง สนามหลวง

พระเมรุมาศ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีใน รัชกาลที่๗ ณ ท้อง สนามหลวง กรุงเทพมหานคร แล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๘ ทรงมีกระแสพระราชดำริถึงแนวทางการออกแบบว่า “ขอให้ดำเนินการโดยประหยัด แต่ให้ครบถ้วนตามขัตติย ราชประเพณี และสม พระเกียรติยศพระบรมศพ อีกประการหนึ่งฐานพระเมรุมาศไม่ควรสูงนักจะเป็นการลำบาก แก่พระ บรมวงศานุวงศ์ที่จะขึ้นถวายพระเพลิงพระบรมศพซึ่งทรงเจริญพระชนมายุมากพระพรธาดาด้วยกัน หลายพระองค์” สถาปนิกผู้ถวายงาน ได้นำความคิดในด้านรูปร่าง แบบและชั้นเชิงของพระเมรุมาศ องค์กลางของสมเด็จพระศรี พัทธินทรบรมราชินีนาถ มาเป็นแนวทางในการออกแบบพระเมรุมาศ ของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗

ศาลหลักเมือง กรุงเทพมหานคร

ศาลหลักเมือง กรุงเทพมหานคร แล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งถึงรูปแบบของศาลหลักเมืองที่จะสร้างใหม่หลังนี้ว่า “ศาลหลักเมืองนั้น

ให้มีลักษณะเหมือนกับประตูพระบรมมหาราชวัง คือมีความสูง แต่มีมุขยื่นโดยรอบทั้งสี่ ด้าน” สถาปนิกผู้ถวายงาน จึงได้มีแนวคิดในการออกแบบตามพระราชดำริ ทำให้ศาลหลักเมืองหลังใหม่นี้ มีลักษณะสถาปัตยกรรมในยุคสมัยรัชกาลที่ ๕

ศาลสมเด็จพระนเรศวร จังหวัดหนองบัวลำภู

ศาลสมเด็จพระนเรศวร จังหวัดหนองบัวลำภู แล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งต่อเหตุการณ์ผู้ก่อการร้ายบุกยึดสถานีตำรวจอำเภอหนองบัวลำภู ซึ่งขณะนั้นยังเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดอุดรธานี และทรงมีพระราชดำริให้สร้างศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราชขึ้น เพื่อปลุกปลอบขวัญและกำลังใจให้ชาวบ้านรักบ้านรักเมืองว่า “เมื่อครั้งโบราณ สมเด็จพระนเรศวรมหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา ได้เคยทรงกรีฑาทัพจากอยุธยาผ่านหนองบัวลำภูแห่งนี้ เพื่อไปทำศึกปกป้องบ้านเมือง”

จากแนวคิดตามพระราชดำริดังกล่าว ศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช จึงได้รับการออกแบบให้มีลักษณะคล้ายหอพระ หรือศาลที่ประดิษฐานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การออกแบบเน้นความเรียบง่าย และใช้วัสดุเป็นไม้ เพราะมีการเร่งรัดการก่อสร้างให้แล้วเสร็จใน ๓ เดือน

พระอุโบสถวัดพุทธประทีป กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ

พระอุโบสถวัดพุทธประทีป กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ แล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับโครงการสร้างวัดไทยในกรุงลอนดอนไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งรัฐบาลไทยในขณะนั้น ได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดตั้งวัดพระพุทธศาสนา ณ กรุงลอนดอน โดยมีพลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ การออกแบบ ได้เน้นการประยุกต์รูปแบบและระบบการก่อสร้างอาคารที่เหมาะสมกับสภาพที่ตั้ง โดยมีอาคารเป็นตึกแบบอังกฤษ แต่หลังคาบางส่วน จะมีศิลปะแบบวัดไทย

จากพระอัจฉริยภาพทางด้านสถาปัตยกรรมไทยของพระองค์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาสถาปัตยกรรมไทย แก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๗

ขอขอบคุณข้อมูลและภาพประกอบจาก

- Raorakprajaoyuhua.com
- [เครือข่ายกาญจนาภิเษก](#)